DENK UTRECHT

EEN GEMEENTELIJKE UITVAART NAAR WENS

Een initiatiefvoorstel dat voorziet in een werkwijze voor gemeentelijke uitvaarten die recht doet aan de overledene, ruimte biedt voor levensbeschouwelijke gebruiken en zorgvuldig onderzoek verplicht maakt voordat onomkeerbare keuzes worden gemaakt.

02 december 2025 - Utrecht

Initiatiefnemer:
Mahmut Sungur

Inhoud

Voorwoord 3
Aanleiding en achtergrond 4
Te weinig regie bij de gemeente 4
Onvoldoende aandacht voor levensbeschouwelijke of culturele gebruiken 4
Onvoldoende onderzoek naar nabestaanden 4
Uitgangspunten voor een gemeentelijke uitvaart 5
1. Regie bij de gemeente 5
2. Zorgvuldig onderzoek aan de voorkant 5
3. Respect voor de levensbeschouwing en wens van overledene 6
4. Ondersteuning nabestaanden 6
5. Zorgvuldige uitvoering 6
6. Kostenbewust en navolgbaar 7
Financieel kader 7
Besparing door nieuwe werkwijze 7
Verhoging richtbedrag uitvaart 8
Extra uitvoeringskosten 8
Voorstel past binnen beschikbare middelen 9
Conclusie 9

Voorwoord

Ieder mens verdient een waardige en respectvolle uitvaart. Toch zien we in Nederland dat dit niet altijd vanzelfsprekend is wanneer een gemeente verantwoordelijk wordt voor de lijkbezorging. In meerdere steden zijn de afgelopen jaren pijnlijke incidenten aan het licht gekomen waarbij overledenen, vaak zonder dat nabestaanden waren gevonden, een uitvaart kregen die in strijd was met hun vermoedelijke geloofs- of cultuurgebonden voorschriften. Zo zijn er gevallen bekend waarbij moslims zijn gecremeerd, terwijl crematie binnen de islam strikt verboden is[1]. In andere gemeenten ging het maar op het nippertje goed, omdat aanwijzingen in de woning of bij buren pas zeer laat werden opgepikt. Deze situaties hebben diepe emotionele sporen achtergelaten bij families en gemeenschappen. Zij hebben laten zien hoe groot de impact kan zijn wanneer een overheid onbedoeld een beslissing neemt dat niet aansluit bij de wens van een overledene.

Ook in Utrecht zagen we situaties waarin het nét goed afliep[2], maar waarin de huidige werkwijze onvoldoende bescherming bood tegen dergelijke fouten. De zoektocht naar nabestaanden is gering en aanwijzingen over religieuze of culturele achtergrond worden in onze stad onvoldoende onderzocht. Daardoor bestaat ook hier het risico dat iemand een uitvaart krijgt, zonder dat nabestaanden hiervan op de hoogte zijn of een uitvaart die niet past bij diens identiteit of overtuiging.

Deze incidenten onderstrepen de urgentie om de huidige werkwijze van gemeentelijke uitvaarten te verbeteren. Een gemeentelijke uitvaart mag nooit een technische afhandeling zijn. Wanneer de gemeente in opdracht van de burgemeester verantwoordelijk wordt voor de laatste zorg, moet die zorg doordacht, zorgvuldig en menswaardig zijn. Met dit initiatiefvoorstel leggen we daarom de basis voor een nieuwe werkwijze die recht doet aan de overledene, ruimte biedt voor levensbeschouwelijke gebruiken en zorgvuldig onderzoek verplicht maakt voordat onomkeerbare keuzes worden gemaakt zonder betrokkenheid van nabestaanden.

Met deze verbetering nemen we onze verantwoordelijkheid op een manier die past bij onze stad. Utrecht moet een gemeente zijn die haar inwoners laat rusten op een manier die recht doet aan hun achtergrond, overtuiging en waardigheid.

Mahmut Sungur

Gemeenteraadslid Utrecht

[1] Moslimorganisaties en familie in shock na crematie van islamitische overledene: ‘Doet vreselijk veel pijn’ | Binnenland | AD.nl

[2] Als een jongen op rouwkaart van Ahmed (83) ziet dat hij wordt gecremeerd, slaat hij alarm: nét op tijd | Binnenland | AD.nl

Aanleiding en achtergrond

De burgemeester heeft op grond van de Wet op de lijkbezorging (hierna: Wlb) de wettelijke taak (Wlb, art. 20 t/m 22) om een uitvaart naar wens (Wlb, art. 18) van de overledene te verzorgen wanneer niemand anders dit doet. In de praktijk voert de gemeente deze taak namens de burgemeester uit en treedt zij op als feitelijke opdrachtgever.

In Utrecht wordt deze verantwoordelijkheid echter nog te technisch en procedureel ingevuld. Wanneer een overlijden wordt gemeld, verzorgt doorgaans de uitvaartondernemer die het lichaam toevallig als eerste onder zich heeft de uitvaart. De gemeente keurt dit vervolgens goed en betaalt de rekening. Dit leidt structureel tot knelpunten en risico's in de uitvoering:

Te weinig regie bij de gemeente

Hoewel de gemeente opdrachtgever is, ligt de feitelijke regie bij de uitvaartondernemer. Er worden geen eisen gesteld aan kwaliteit, werkwijze of vorm van de uitvaart, waardoor de gemeente haar verantwoordelijkheid niet volledig kan waarmaken.

Onvoldoende aandacht voor levensbeschouwelijke of culturele gebruiken

De huidige werkwijze schrijft een uniforme, sobere uitvaart voor, zonder ruimte voor religieuze of culturele voorschriften. In de beantwoording van schriftelijke vragen (nr. 179, 17 oktober 2024) heeft het college bevestigd dat de gemeente geen religie registreert, geen richtlijnen hanteert om levensbeschouwelijke gebruiken te betrekken en geen specifieke eisen stelt aan uitvaartdiensten. Daardoor kan een overledene een uitvaart krijgen die niet aansluit bij diens achtergrond, overtuiging of vermoedelijke wensen.

Onvoldoende onderzoek naar nabestaanden

Het onderzoek naar nabestaanden is beperkt. Er wordt geen huisbezoek of buurtonderzoek verricht, terwijl juist deze methoden vaak essentieel zijn om nabestaanden te vinden en aanwijzingen te krijgen voor de vermoedelijke wensen van de overledene. Hierdoor wordt te snel tot opdrachtverlening overgegaan, terwijl nabestaanden, wanneer zij worden gevonden en ondersteund, vaak alsnog zelf de uitvaart kunnen regelen.

Utrechters lopen met name risico zonder nabestaanden begraven te worden wanneer zij weinig tot geen sociaal netwerk hebben. Dit geldt vooral voor dak- en thuislozen, sociaal geïsoleerde ouderen en migranten zonder familie in Nederland, zoals vluchtelingen en expats. Ook mensen met psychische of verslavingsproblematiek en personen die door armoede of andere persoonlijke omstandigheden het contact met hun omgeving zijn kwijtgeraakt, behoren tot deze risicogroep.

Hoewel het verzorgen van een uitvaart geen primaire gemeentelijke kerntaak is, draagt de burgemeester wél de volledige verantwoordelijkheid wanneer de gemeente namens haar optreedt als opdrachtgever. Dat vraagt om een zorgvuldige, respectvolle en menswaardige

uitvoering. Levensbeschouwelijke en culturele voorschriften zijn bij overlijden onlosmakelijk verbonden met de wijze van lijkbezorging. Wanneer deze aannemelijk zijn, moet daar in redelijkheid naar worden gehandeld.

Uitgangspunten voor een gemeentelijke uitvaart

De gemeente Utrecht wil gemeentelijke uitvaarten verzorgen die recht doen aan de overledene en volledig passen binnen de kaders van de Wlb. Daarbij streeft de gemeente naar een werkwijze die zowel zorgvuldig als menswaardig is, gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. Regie bij de gemeente

De gemeente voert actief en zichtbaar de regie als opdrachtgever van de gemeentelijke uitvaart. De automatische koppeling waarbij de uitvaartondernemer die het lichaam als eerste onder zich heeft ook de opdracht krijgt, komt te vervallen. Hiermee kan de gemeente bewust kiezen voor een uitvaartondernemer die voldoet aan gemeentelijke kwaliteitseisen en die zorgvuldig invulling geeft aan de wensen en omstandigheden van de overledene. Dit versterkt de verantwoordelijkheid van de gemeente en zorgt voor een transparante, gelijkwaardige en beter beheersbare uitvoering.

2. Zorgvuldig onderzoek aan de voorkant

De gemeente verricht altijd inspanningen om nabestaanden te vinden en aanwijzingen over de wensen van de overledene te achterhalen. Dit vooronderzoek vormt een essentieel onderdeel van een zorgvuldige en menswaardige gemeentelijke uitvaart. Daarnaast wordt gekeken naar de financiële mogelijkheden voor bekostiging.

Het onderzoek omvat in beginsel:

- Raadpleging van het Centraal Testamentenregister, overheidsadministratie en online bronnen, waaronder sociale media.
- Een mogelijke huisbezoek, een buurtonderzoek en een werkgeversonderzoek;

Waar mogelijk wordt bij buurtgenoten, de werkgever en andere bekenden van de overledene navraag gedaan om te achterhalen of er nabestaanden zijn en welke wensen of gebruiken voor de uitvaart van belang kunnen zijn. Dit kan ook contact met een verpleeghuis of hospice omvatten. Bij personen met een andere nationaliteit dan de Nederlandse kan het daarnaast wenselijk zijn om het consulaat van het betreffende land te benaderen.

Verder wordt zorgvuldig gelet op aanwijzingen zoals naam, geboorteland of zichtbare symbolen, uitsluitend om een inschatting te kunnen maken van eventuele levensbeschouwelijke of culturele voorschriften die relevant kunnen zijn voor de uitvaart.

In alle gevallen staan respect, zorgvuldigheid en een waardige duiding van de achtergrond van de overledene voorop.

3. Respect voor de levensbeschouwing en wens van overledene

Wanneer er aanwijzingen zijn voor religieuze of culturele achtergrond, bijvoorbeeld islamitische, christelijke, joodse of humanistische gebruiken, houdt de gemeente daar zo veel mogelijk rekening mee. Dit kan tot uiting komen in de keuze voor begraven of cremeren, in de eenvoud of vorm van de plechtigheid, in het toestaan van passende rituelen, of in het gebruik van muziek en symboliek die in de woning van de overledene zijn aangetroffen. Op deze manier krijgt de uitvaart, binnen de mogelijkheden van de gemeentelijke verantwoordelijkheid, een karakter dat aansluit bij de achtergrond en leefwereld van de overledene.

4. Ondersteuning nabestaanden

Nabestaanden die de uitvaart willen overnemen worden actief geïnformeerd over de mogelijkheden van bijzondere bijstand, beschikbare fondsen en andere financiële of praktische regelingen die hen in staat kunnen stellen de uitvaart zelf te verzorgen. Door deze ondersteuning kunnen meer uitvaarten door nabestaanden of gemeenschappen worden georganiseerd, op een manier die beter aansluit bij hun wensen en gebruiken.

Daarnaast helpt deze vroege informatievoorziening om onzekerheid en stress weg te nemen in een vaak emotionele periode. Het geeft nabestaanden de ruimte om, waar mogelijk, zelf de regie te houden over het afscheid. Zo draagt de gemeente bij aan een menswaardige, zelfgekozen en passende uitvaart.

5. Zorgvuldige uitvoering

Wanneer de burgemeester opdrachtgever blijft, wordt de uitvaart sober maar waardig verzorgd, met aandacht voor respect en menselijkheid. De keuze voor de uitvaartondernemer gebeurt zorgvuldig en is gebaseerd op kwaliteit, professionaliteit en de mate waarin deze kan aansluiten bij de aannemelijke wensen en achtergrond van de overledene. Het voorstel is om de genoemde aspecten terug te laten komen in een ambtelijke werkinstructie. Daarmee wordt geborgd dat de uitvaart, ondanks het sobere karakter, toch in harmonie is met wie de overledene was.

Daarnaast zorgt deze werkwijze voor meer transparantie en vertrouwen in de uitvoering. Het laat zien dat de gemeente haar verantwoordelijkheid serieus neemt en ook in afwezigheid van nabestaanden een passend en respectvol afscheid waarborgt.

6. Kostenbewust en navolgbaar

De kosten van de gemeentelijke uitvaart worden, waar mogelijk, bekostigd uit de gelden en goederen die 'bij het lichaam' worden aangetroffen. Dit kan bijvoorbeeld in de woning van de overledene zijn, maar ook in diens kamer in een verpleeghuis. Wanneer dit niet toereikend is, worden de kosten indien mogelijk verhaald op de nalatenschap of uitvaartverzekering. In principe worden nabestaanden die ervoor kiezen de uitvaart niet zelf te verzorgen niet met kosten geconfronteerd, tenzij er sprake lijkt van oneigenlijk gebruik van de regeling door personen die op grond van het Burgerlijk Wetboek wél verplicht zijn de uitvaart te regelen.

Alle afwegingen en stappen in het proces worden zorgvuldig vastgelegd en gedurende een jaar bewaard. Hiermee wordt de uitvoering transparant en navolgbaar en kan worden aangetoond welke inspanningen zijn verricht om nabestaanden te vinden en op welke wijze de uitvaart is vormgegeven. Voor nabestaanden die zich pas na de uitvaart melden, kan deze documentatie bovendien van grote betekenis zijn.

Financieel kader

De gemeente Utrecht verzorgt jaarlijks gemiddeld zo'n 40 gemeentelijke uitvaarten op basis van de Wlb. Voor elke uitvaart hanteert de gemeente momenteel een bedrag van € 3.000 voor vergoeding aan de uitvaartondernemer. De totale kosten variëren per jaar en zijn direct afhankelijk van het daadwerkelijke aantal uitvaarten.

Begrote middelen voor de komende jaren zijn:

Jaar	Begroot bedrag
2026	€ 166.000
2027	€ 167.000
2028	€ 167.000

Besparing door nieuwe werkwijze

Ervaringen uit Den Haag en Amsterdam laten zien dat beter vooronderzoek, met name door het afleggen van huisbezoeken, ertoe leidt dat in 40 tot 50 procent van de gevallen alsnog nabestaanden worden gevonden die de uitvaart zelf willen en kunnen verzorgen[3]. Voor

[3] Informatie na ambtelijk navraag bij de gemeente Den Haag en Amsterdam.

Utrecht is voorzichtig gerekend met een lager percentage: naar verwachting kan bij ongeveer 30 procent van de circa 55 gemeentelijke uitvaarten per jaar alsnog een nabestaande worden opgespoord.

Dit betekent dat jaarlijks ongeveer 17 uitvaarten niet door de gemeente hoeven te worden verzorgd. Uitgaande van het huidig bedrag van € 3.000 per uitvaart levert dit een structurele besparing op van € 51.000 per jaar.

Daarnaast blijkt uit de praktijk dat bij huisbezoeken regelmatig vermogen of een uitvaartpolis wordt aangetroffen waarmee de uitvaart (gedeeltelijk) kan worden bekostigd. In de huidige werkwijze vindt echter geen huisbezoek plaats, waardoor deze financiële mogelijkheden onzichtbaar blijven en niet kunnen worden benut. Hoewel dit een reële aanvullende besparing kan opleveren, is deze uit voorzichtigheid niet meegenomen in de berekeningen.

Verhoging richtbedrag uitvaart

Voorgesteld wordt het maximale bedrag voor een gemeentelijke uitvaart te verhogen van €3.000 naar een richtbedrag van €3.500 conform artikel 26, lid 3 van de Beleidsregel Bijzondere Bijstand Utrecht. Deze aanpassing zorgt voor een betere aansluiting tussen de regeling voor bijzondere bijstand en de werkelijke kosten van een gemeentelijke uitvaart. Hiermee wordt rekening gehouden met stijgende marktprijzen en ontstaat een realistischer budget voor een waardige gemeentelijke uitvaart. Indien het nodig is voor een passende en respectvolle uitvoering, blijft het mogelijk om het richtbedrag te overschrijden.

Door het verbeterde vooronderzoek naar nabestaanden en het daardoor lagere verwachte aantal gemeentelijke uitvaarten van 38 heeft de voorgestelde verhoging jaarlijks een effect van € 19.000 aan extra kosten.

Extra uitvoeringskosten

De nieuwe werkwijze vraagt om extra ambtelijke inzet, vooral door de structurele invoering van mogelijke huisbezoeken en aanvullend buurt- en werkgeversonderzoek. Jaarlijks wordt circa 55 meldingen van overlijdensgevallen verwacht, inclusief gevallen die uiteindelijk niet tot een gemeentelijke opdracht leiden maar wél zorgvuldig onderzocht moeten worden. Bij iedere melding wordt een huisbezoeken en aanvullend buurt- en werkgeversonderzoek ingezet, tenzij dat niet nodig wordt geacht. . Per uitvaart wordt in totaal maximaal 6 uur aan aanvullend ambtelijke inzet verwacht. Dit resulteert in een aanvullende jaarlijkse inzet van circa 330 uur en maximaal € 21.450 aan uitvoeringskosten.

Voorstel past binnen beschikbare middelen

De invoering van de nieuwe werkwijze verhoogt de kwaliteit van gemeentelijke uitvaarten en zorgt voor meer regie, zorgvuldigheid en een menswaardige uitvoering. Door het verbeterde vooronderzoek wordt verwacht dat jaarlijks circa 30 procent van de voorgenomen gemeentelijke uitvaarten niet door de gemeente hoeft te worden bekostigd. Dit resulteert in een structurele besparing van ongeveer €51.000 per jaar. Daarmee kunnen de extra uitvoeringskosten van ongeveer € 21.450 en de voorgestelde verhoging van het richtbedrag per uitvaart met een totaal jaarlijkse extra kosten van € 19.000, volledig worden gedekt. De nieuwe werkwijze levert daarmee per saldo een jaarlijkse besparing op van € 10.550.

Hoewel de extra inkomsten uit nalatenschappen of uitvaartpolissen niet zijn meegerekend, blijven de totale kosten van de voorgestelde werkwijze ruim binnen de bestaande meerjarenramingen. De voorgestelde werkwijze is daarmee financieel haalbaar, kostendekkend en duurzaam uitvoerbaar.

Conclusie

Met deze vernieuwde werkwijze zorgt de gemeente Utrecht ervoor dat een gemeentelijke uitvaart niet langer een puur administratieve handeling is, maar een zorgvuldig, waardig en passend afscheid voor de overledene. De gemeente zet zich allereerst maximaal in om nabestaanden op te sporen, zodat zij de gelegenheid krijgen zelf de regie over de uitvaart te nemen en waar nodig hierin te worden ondersteund.

Wanneer de gemeente wél opdrachtgever is, neemt zij die verantwoordelijkheid met grote zorgvuldigheid op zich. Er wordt grondig onderzoek gedaan en er is oprechte aandacht voor de identiteit, achtergrond en wensen van de overledene. Zo wordt een gemeentelijke uitvaart écht *een uitvaart naar wens*!